

Ομοφο - Βία / Εκφοβισμός & Συμπεριληπτική Εκπαίδευση

(με Αφορμή τη Θεματική Εβδομάδα για τις Έμφυλες Ταυτότητες)

Τ. 127 ημέρα κατά του bullying 6-3-17

...Χρειάζεται να γίνουν πολλά ακόμα θεσμικά βήματα και σε πολλούς τομείς που θα απεγκλωβίσουν ανθρώπους που έχουν περάσει τη ζωή τους μέσα σε καταπίεση και με σημάδια ενός τραύματος από την ομοφοβική ή τρανσφοβική βία που δέχθηκαν αλλά και δεν θα επιτρέψουν παιδιά και νεαρά άτομα να γίνουν θύματα αρνητικών στερεοτύπων, προκαταλήψεων και βίαιων επιθέσεων και να στερηθούν θεμελιώδη δικαιώματα που πρέπει να απολαμβάνουν όλοι και όλες ανεξαιρέτως και με τρόπο ισότιμο. Ίσως πρέπει να ασχοληθούμε πιο σοβαρά με τη συστηματική παρακολούθηση των ομοφοβικών – τρανσφοβικών ομιλιών μίσους και με την προσπάθεια πρόληψης, ενώ ταυτόχρονα να επικεντρωθούμε με σοβαρότητα και συστηματικά στην εκπαίδευση.

Ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός στην εκπαίδευση

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης, με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας κατά της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας στις 17 Μαΐου του 2016, δηλώνει: «Ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός κατά των LGBTI παιδιών εξακολουθεί να αποτελεί ένα συχνό και ανησυχητικό πρόβλημα, έχει πολύ σοβαρές επιπτώσεις στην υγιή ανάπτυξη – και πολλές φορές τραγικό τέλος. Πρέπει να μην έχει καμία θέση στα σχολεία μας στην Ευρώπη». Το Συμβούλιο της Ευρώπης, στις συστάσεις του για την αντιμετώπιση των διακρίσεων με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου και την πρόσφατη Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Παιδιών 2016-2021, επισημαίνει τη σημασία της ενδυνάμωσης του ρόλου της εκπαίδευσης στην πρόληψη συγκεκριμένων μορφών βίας, συμπεριλαμβανομένου του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία. Στην έκθεση της UNESCO για τη βία και τις διακρίσεις σε βάρος των ατόμων ΛΟΑΤ στο χώρο της εκπαίδευσης που παρουσιάστηκε στη Διεθνή Συνάντηση των Υπουργών Παιδείας, στην έδρα του Οργανισμού στο Παρίσι στις 17-18/5/2016 καταγράφονται αρκετά στοιχεία για την έκταση του φαινομένου. (βλ. <http://unesdoc.unesco.org/images/00...>)

Σύμφωνα με αρκετές διεθνείς μελέτες τα σχολεία συμπεριλαμβάνονται στους πιο ομοφοβικούς κοινωνικούς χώρους. Όσον αφορά τη φύση και την έκταση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αυτή μπορεί να πάρει πολλές μορφές, όπως: πειράγματα, δημόσια γελοιοποίηση, διάδοση φημών, ταπείνωση, σπρωγμάτα και χτυπήματα, κλοπές ή καταστροφές αντικειμένων, κοινωνική απομόνωση, ηλεκτρονικό εκφοβισμό κ.ά. Συνήθως γίνεται από συμμαθητές/τριες ή συμφοιτητές/τριες, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις και από μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού και άλλων κατηγοριών.

Μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη ψυχική υγεία των νέων και αυτό έχει αντίκτυπο στην εκπαίδευσή τους. Μελέτες δείχνουν σαφή συσχέτιση μεταξύ επαναλαμβανόμενου ομοφοβικού εκφοβισμού στο σχολείο με την κατάθλιψη, το άγχος, την απώλεια αυτοπεποίθησης, την απόσυρση, την κοινωνική απομόνωση, την ενοχή και τις διαταραχές ύπνου. Μαθητές/τριες που υφίστανται ομοφοβικό εκφοβισμό στο σχολείο έχουν περισσότερες πιθανότητες να βλάψουν τον εαυτό τους, να αποπειραθούν να αυτοκτονήσουν, να κάνουν κατάχρηση αλκοόλ και ουσιών, να εμπλακούν σε υψηλό κινδύνου σεξουαλική συμπεριφορά γεγονός που στη συνέχεια συνδέεται με μειωμένη εκπαιδευτική επιτυχία. Όσον αφορά τις εκπαιδευτικές συνέπειες, υπονομεύει την εκπαιδευτική επιτυχία και τις ευκαιρίες μάθησης. Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις από έρευνες σε πολλές χώρες ότι ο ομοφοβικός και τρανσφοβικός εκφοβισμός σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις απουσίες, μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη σχολική φοίτηση, χαμηλή εκπαιδευτική επιτυχία και πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου γεγονός που μειώνει τις μελλοντικές προοπτικές απασχόλησης. Η εκπαιδευτική επιτυχία επηρεάζεται, επίσης, αρνητικά από τη μειωμένη αυτοεκτίμηση, το φόβο, το ψυχολογικό στρες και την κοινωνική απομόνωση που συνδέεται με τον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό. Να σημειώσουμε ότι τα διεμφυλικά άτομα συναντούν επιπλέον ιδιαίτερες δυσκολίες πρόσβασης στο σχολείο εξαιτίας της πολιτικής του σχολείου σχετικά με το ντύσιμο, τις εγκαταστάσεις υγιεινής που είναι για αγόρια ή για κορίτσια και το πώς θα τα αποκαλούν.

Θύματα ομοφοβικού εκφοβισμού μπορούν να γίνουν και όσα παιδιά υπερβαίνουν τα έμφυλα στερεότυπα.

Ο ομοφοβικός εκφοβισμός δεν αφορά μόνο LGBT παιδιά ή νεαρά άτομα. Η τρομοκρατία της “κανονικότητας” και η ομοφοβία μπορεί να κάνει θύματα ομοφοβικού εκφοβισμού όσα παιδιά είναι πέρα από τα έμφυλα στερεότυπα. Πως συμβαίνει αυτό; Η ομοφοβία αποτελεί είδος πανοπτισμού στην ετεροκανονικότητα, δηλαδή λειτουργεί σαν μια διαρκής διαδικασία περιπολίας, επιτήρησης, αστυνόμευσης, εξαναγκασμού και σωφρονισμού. Ομοφοβικός στιγματισμός οδηγεί το στιγματιζόμενο άνθρωπο στην περιθωριοποίηση. Τα αγόρια συγκροτούν τον ανδρισμό τους μέσα από ένα σύστημα στιγματισμού, το οποίο περιπολεί και αστυνόμευει κάθε τι το «μη ανδρικό» με την απειλή της

Ομοφοβίας. Είναι μειωτικό για ένα αγόρι να το αποκαλέσουν ‘κορίτσι’ γιατί η ομοφοβία αποτελεί μέσο παγίωσης της σεξουαλικότητας και του φύλου, μέσω της συκοφάντησης της θηλυκότητας και του συσχετισμού της με την ομοφυλοφιλία. Για παράδειγμα, όσα αγόρια εκλαμβάνονται ότι έχουν θλυπρεπή συμπεριφορά τιμωρούνται με πειράγματα και επιδείξεις δύναμης με στόχο να γίνουν «πραγματικοί» άνδρες. Αυτό θεωρείται τμήμα της έμφυλης κοινωνικοποίησής τους – με βάση τα έμφυλα στερεότυπα. Ένας μαθητής που κλαίει, ή που δεν παίζει ποδόσφαιρο, ή γράφει ποίηση, ή επιλέγει διαφορετικά χρώματα για τα ρούχα, ή παίζει με παιχνίδια “για κορίτσια” ή με κορίτσια, ή έχει «κοριτσιώτικες» ενσυχολήσεις και ενδιαφέροντα, ή αν οι χειρονομίες του, ο τρόπος με τον οποίο περπατά και κάθεται, ο τόνος της φωνής του δεν συμβαδίζουν με τους κώδικες του ηγεμονικού ανδρισμού, τότε μπορεί να αποτελέσει στόχο ομοφοβικού εκφοβισμού. Οτιδήποτε είναι πέρα από τα έμφυλα στερεότυπα μπορεί να αποτελέσει αφορμή. Οι ετεροσεξουαλικές μορφές ανδρισμού θεωρούνται ως οι μόνες «κανονικές» και υγιείς, ενώ οι υπόλοιπες αυτόματα θεωρούνται «αποκλίνουσες» και έτσι ενεργοποιείται αρνητική προδιάθεση, συχνά προκαλείται φόβος ή/και αηδία, συναισθήματα που μπορεί να οδηγήσουν στη βία.

Ο ομοφοβικός εκφοβισμός συχνότερα έχει να κάνει με έμφυλες συμπεριφορές παρά με σεξουαλικές πρακτικές. Τα αγόρια αναγκάζονται να απουσιάσουν τους εαυτούς τους από κάθε τι θηλυκό και να “αποδείξουν” τον ανδρισμό τους. Στα κορίτσια επιτρέπεται μέχρι την εφηβεία να είναι “αγοροκόριτσα”. Η ιδεολογία της ετεροκανονικότητας εμπλέκεται καθημερινά σε ποικίλες σχολικές πρακτικές. Κατ’ αυτόν τον τρόπο το σχολείο νομιμοποιεί, ενθαρρύνει και προωθεί τον ετεροσεξισμό και την ομοφοβία ενισχύοντας την έμφυλη ιεράρχηση και το διαχωρισμό -παρά τη συνήθη ρητορική για ελεύθερη και ολόπλευρη ανάπτυξη της υποκειμενικότητας των μαθητών/τριών.

Η αντιμετώπιση της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας στην εκπαίδευση είναι ευθύνη όλων όσων εμπλέκονται στην εκπαίδευση

Η εκπαίδευση οφείλει να διασφαλίζει ότι κανένα παιδί δεν θα υποστεί διάκριση ή/και παρενόχληση και εκφοβισμό εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου του. Οι εμπειρίες, όμως, των ατόμων που είναι Λεοβίτες, Γκέι, Αμφί, Τρανς, Κουίρ, Μεσοφυλικοί (ΛΟΑΤΚΙ / LGBTQI), ή εκλαμβάνονται ότι είναι, αποδεικνύουν ότι το δικαίωμα αυτό δεν έχει διασφαλιστεί και έχει σοβαρές επιπτώσεις στους νέους ανθρώπους. Υπάρχει αναγκαιότητα να ανοίξει ένας γόνιμος διάλογος για το θέμα της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας στην εκπαίδευση έτσι ώστε να συμπεριληφθεί στη συζήτηση και στις πολιτικές καταπολέμησης του εκφοβισμού στην εκπαίδευση και αυτή που προέρχεται από το φερόμενο σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα / έκφραση φύλου. Είναι ένα εκπαιδευτικό ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί γιατί έχει επίδραση στα άτομα που τον υφίστανται, στα άτομα που το διαπράττουν, στους παρατηρητές /τριες και συνολικά το σχολείο, παρεμποδίζει το δικαίωμα στην εκπαίδευση για Όλα τα Παιδιά, είναι μια μορφή διάκρισης και αποκλεισμού και παραβιάζει την αρχή για ασφαλή σχολεία.

Η συστηματική συλλογή στοιχείων για τον ομοφοβικό και τρανσφοβικό εκφοβισμό στους εκπαιδευτικούς θεσμούς και η έρευνα για τις μορφές και τις επιπτώσεις του είναι ένα πρώτο βήμα για τη χάραξη αποτελεσματικής πολιτικής για την καταπολέμησή του. Για τη διαχείριση των ομοφοβικών και τρανσφοβικών περιστατικών στα σχολεία απαραίτητο είναι να υπάρχουν κατευθυντήριες οδηγίες, π.χ. “Κώδικας Συμπεριφοράς” και σχετικός “Οδηγός” για την καταγραφή με παράλληλη ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε θέματα πρόληψης και καταγραφής.

Η ένταξη μιας αντίστοιχης πολιτικής στην εκπαίδευση συμβάλλει στην αύξηση της ορατότητας του ζητήματος, καταδεικνύει την πρόθεση αντιμετώπισης του, “διαπαιδαγωγεί” στην πρόληψη καθώς και στην αναγνώριση των περιστατικών, ενθαρρύνει την αναφορά τους. Ταυτόχρονα διασφαλίζει ότι όλα τα άτομα είναι ασφαλή, η αξιοπρέπεια και η έμφυλη υποκειμενικότητά τους είναι σεβαστές και ότι υπάρχει μηδενική ανοχή στις διακρίσεις και στον εκφοβισμό.

Ασφαλή σχολεία, χωρίς αποκλεισμούς. Η διασφάλιση μιας LGBTQI ενταξιακής εκπαίδευσης είναι το ζητούμενο. Για το λόγο αυτό:

Είναι σημαντικό να εξασφαλίσουμε ένα ασφαλές και συμπεριληπτικό σχολικό περιβάλλον στο οποίο ο εκφοβισμός ή κάθε είδους διάκριση δεν θα είναι ανεκτή. Ένα σχολείο βασισμένο στην προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είναι σημαντικό να γνωρίζουν όλα τα παιδιά ότι μπορούν να συζητήσουν ανοιχτά και χωρίς φόβο για θέματα σχετικά με τις έμφυλες ταυτότητες και τη σεξουαλικότητα. Είναι σημαντικό τα αναλυτικά προγράμματα και το παιδαγωγικό υλικό να προάγουν το σεβασμό στη διαφορετικότητα και να δημιουργούν μια κουλτούρα αποδοχής των LGBTQI. Για παράδειγμα, στο παιδαγωγικό υλικό μπορεί να ενταχθεί η οικογενειακή ποικιλομορφία και να συμπεριληφθούν LGBTQI θέματα. Να υπάρχουν κατευθυντήριες οδηγίες για τη μείωση του σεξισμού και άλλων μορφών διακρίσεων. Κρίνεται απαραίτητο να συμπεριληφθούν τα ζητήματα των έμφυλων ταυτοτήτων και της σεξουαλικότητας στην κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων. Είναι σημαντικό να ενταχθεί η σεξουαλική αγωγή στην εκπαίδευση βγάζοντας τη σεξουαλικότητα από τη σιωπή.

Πηγή: Απόσπασμα Άρθρου από τη Δήμητρα Κογκίδα, Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης / Πρόεδρος Επιτροπής Φύλου & Ισότητας στο ΑΠΘ <http://avmag.gr/72258/pragmatikotita-ke-kathodiatikites-arches-gia-ti-diasfalisi-mias-lgbti-entaxiakis-ekpedefisis/> (πρώτη δημοσίευση, avgj.gr)